

PLANTENWERKGROEP

IVN-Oisterwijk --- NMC-Schijndel ---- Natuurgroep Gestel

Plant van de maand september 2021

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Smalle weegbree

Algemeen

Wetensch. naam	Plantago lanceolata L.
Uitspraak	Plantágo lanceoláta
Familie	Plantaginaceae/Weegbreefamilie
Geslacht	Plantago/Weegbree
Soort	Smalle weegbree
Hoogte	10 – 45 cm.
Plantvorm	Kruid
Plant	Eenhuizig
Wortels	Wortelstok
Stengel	Rechtopstaand
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Lancetvormig
Bladkleur	Groen
Bladrand	Gaaf
Bloeiperiode	Mei - herfst
Bloeiwijze	Aar
Bloemvorm	Buisvormig
Bloemkleur	Doorschijnend wit
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbladen	4
Kroonbladen	4
Meeldraden	4
Stijlen	1
Stempels	1
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Doosvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Grasland/Ruderaal

Inleiding

De eerste foto van de Plant van de Maand laat zien dat je de Smalle weegbree op veel plaatsen ziet staan, hier langs de straat in het gemeentegras. Het is zo'n plantje dat je passeert zonder enige aandacht aan te schenken. Deze maand eens bekijken of het de moeite loont er bij stil te staan. Doe je best.

Naamgeving

Plantago. Het Latijnse *Planta pedis* betekent voetzool. De op de grond liggende weegbreebladeren lijken op een voetzoolafdruk. (Die van de Grote weegbree meer dan die van de Smalle).

Lanceolata. Dit verwijst naar de lancetvormige/smalle bladeren.

Smalle. De Grote weegbree kunnen we zien als de naamgever van de plantenfamilie. Vergeleken met die plant is onze Smalle maar klein; ooit ook Kleine weegbree genoemd. Het *smalle* zelf duidt natuurlijk op de bladeren van de plant.



Foto 1. Smalle weegbree



Foto 2. Smalle weegbree



Foto 3. Wortels

Weegbree. Een mooi voorbeeld van de uitvoerige beschrijving van de plantennaam is te vinden op de bladzijden 222 t/m 224 van *Planten en hun naam****. Hier volsta ik met de verwijzing naar het wegbreed voorkomen van de plant. Dat wegbreed komt uit het Oud-Saksich waar de plant *Wegbreda* heet.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Hûnetonge, Plantain lancéolé, Spitzwegerich en Ribwort Plantain.

Lopend door ons landje kun je vele streeknamen ontdekken. Een paar die mij zeer aanspreken zijn: Betenblad, Geneesblad, Konijnebladen en Wegeblad. De ideeën die achter die namen steken voel je wel aan.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Weegbreefamilie, verder in het geslacht Weegbree en de soort Smalle weegbree. In het geslacht Weegbree worden nog zes andere Weegbreeën genoemd.

Beschrijving

Levensvorm. De Smalle weegbree is een overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Hemikryptofyten. Zij is een kruid en zal tussen de 10 en 80cm hoog worden.

Wortels. Dat je de plant ook op droge plaatsen en tussen stoeptegels tegenkomt wordt duidelijk als je bedenkt dat de wortels van 20 tot zelfs 50cm. diep kunnen gaan(foto 3). De plant heeft een wortelstok waar meer 'koppen' op kunnen groeien. Zo vind je verschillende rozetten bij elkaar.

Stengels. De geribde rechtopgaande vijfhoekige stengels hebben geen bladeren(foto 4*).

Bladeren. De plant heeft enkel rozetbladeren. Lettend op de beharing kan die er wel, maar ook niet zijn(foto 5, 6, 7). Lettend op de bladrand zien we dat die gaaf is. Lettend op de nervatuur zien we dat er drie tot zeven parallelle nerven(parallelnervigheid bij tweezaadlobbige planten is bijzonder) zijn. Lettend op de steel zien we dat het blad a.h.w. overgaat in een gootvormige steel. Lettend op de vorm zien we dat die lijn-/lancetvormig is. Lettend op de stand zien we zowel platliggende rozetten als ook opgaande rozetten(foto 2, 1).

Bloemen. Er zijn vier kelkslippen waarvan er twee vergroeid zijn, tel je er maar drie, dan zit je dus nog steeds goed. De bloemen zijn aan het einde van de bloeistengel in een aar geplaatst. De bloemetjes zijn nietig en moeilijk beschrijfbaar. Laat je eigen fantasie er deze maand maar eens op los.

Zowel de vorm als de lengte van de aar verschilt nogal; van bol naar langwerpig en van vier tot vijf centimeter. De bloemetjes in de aar komen van onder naar boven in bloei. De viertallige bloemen zijn doorschijnend. Opvallend zijn de witte helmknoppen van de lange lichtgele meeldraden.

Speciaal lettend op de bloei die foto 4* duidelijk weergeeft zie je dat de onderste bloemetjes al zijn uitgebloeid, de middelste in mannelijke bloei zijn(witte



Foto. 4*. Stengel - Bloem



Foto 5. Blad bovenkant



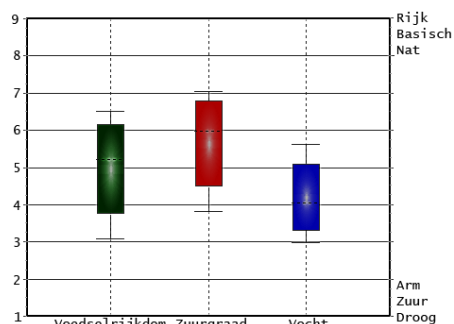
Foto 6. Blad onderkant



Foto 7. Blad nervatuur



Foto 8. Vruchten



Afb. 9*. Ecologische parameters



Foto 10. Rups Veldparelmoervlinder

helmknoppen steken ver naar buiten) en de bovenste in vrouwelijke bloei zijn (stempeldraden zijn te zien). Elk bloemetje bloeit eerst vrouwelijk, daarna mannelijk. De wetenschappelijke term hiervoor is *protogynie*. Proto → eerst; gyne → vrouw.

Vruchten. Het bovenstandig vruchtbeginsel ontwikkelt zich tot een doosvrucht met twee of drie zaden/nootjes (foto 8).

Groeiplaats

Bekijken we ook de ecologische parameters (afb. 9*) dan zien we dat:

- de plant gedijt op een gemiddeld voedselrijk substraat.
 - de plant te vinden is in een omgeving met een zuurgraad van 4½ tot 7.
 - de plant een niet al te hoge vochtigheidsgraad zoekt.
- We zullen de plant op alle grondsoorten en allerlei plaatsen tegen komen. In gras-, weilanden, wegbermen, ruderaal plaatsen en tussen plaveisels.

Organismen op de plant

- Hoewel de bestuiving van de Smalle weegbree op de wind is aangewezen, levert het overtollige stuifmeel voedsel voor insecten op.
- De rups van de Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*) leeft op de Smalle weegbree (foto 10, 11).
- De zaden worden door kleine vogels gegeten.

Gebruik – Folklore – Mythologie

Gebruik.

- Ben je door de Brandnetel 'gestoken', kijk dan of je Smalle weegbree ziet, het blad zal je jeuk verzachten.
- Uit het blad kun je een hoestdrankje maken.
- Het blad van de Weegbree is in soep en salades verwerkbaar, maar het stuifmeel zal helaas voor velen onder ons hooikoorts teweeg brengen.
- Voor de hand ligt de toepassing van de plant door Weegbreeblad in je schoen te leggen tegen het stuklopen van je voeten. De looistoffen in het blad kunnen dit verklaren.

Folklore.

Mythologie.

Opm. De Gebroeders van Eyck schilderden op het 'Lam Gods' ook de Smalle weegbree (afb. 12).

Tot slot

De verschillende vormen van de Smalle weegbree zijn afhankelijk van de omstandigheden. Het bladrozet zal vlakker op de grond liggen bij 'n mindere voedselomgeving, de bloeiaar is dan waarschijnlijk ook korter/ronder. Het rozet zal opgaander zijn bij 'n rijkere omgeving, de bloeiaar is dan langer. Zo ongeveer overal kom je de 'voetstap van de blanke' – zoals de Indianen de Weegbree noemen – tegen. En bepaal nu zelf of deze plant van de maand de extra moeite waard is.



Foto 11. Veldparelmoervlinder



Afb. 12. Smalle weegbree op het "Lam Gods"

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,3,5,6,7,8); Saxifraga(2,10,11); Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online(4,9); Sint-Baafskathedraal Gent(Blg.)(12).

- | | | | |
|---------------------------------------|---|--------|------|
| 1. Smalle weegbree | Schijndel | 1 aug. | 2021 |
| 2. Smalle weegbree | Saxifraga - Jan van der Straaten | | |
| 3. Wortels | Schijndel | 1 aug. | 2021 |
| 4. Stengel – Bloem* | Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line | | |
| 5. Blad bovenkant | Schijndel | 1 aug. | 2021 |
| 6. Blad onderkant | Schijndel | 1 aug. | 2021 |
| 7. Blad nervatuur | Schijndel | 1 aug. | 2021 |
| 8. Vruchten | Schijndel | 1 aug. | 2021 |
| 9. Ecologische param.* | Flora van Nederland-Wilde planten en hun omgeving on line | | |
| 10. Rups Veldparelmoervlinder | Saxifraga - Kars Veling | | |
| 11. Veldparelmoervlinder | Saxifraga - Jan van der Straaten | | |
| 12. Smalle Weegbree op het "Lam Gods" | Gebroeders van Eyck; Sint-Baafskathe-
Draal Gent(Blg.) | | |

* https://www.floravannederland.nl/planten/smalle_weegbree

(underscore tussen smalle en weegbree !)

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.

***Planten en hun naam. *Botanisch lexicon voor de Lage Landen*. H.Kleijn. Meulenhoff Nederland bv, Amsterdam 1970 . ISBN 90 290 4467 5